

Шевцова Лариса Станіславівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

Житомирського торговельно-економічного фахового коледжу

Державного торговельно-економічного університету,

м. Житомир

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

Основою розвитку і навчання студентів є навчально-пізнавальна діяльність, адже в процесі спілкування з викладачем і одногрупниками формуються соціальна сутність і життєва активність особистості, встановлюється активний зв'язок з людьми.

З педагогічного погляду важливим завданням є виявлення чинників, що залежать від індивідуальних особливостей кожного студента та об'єктивних педагогічних умов (змісту навчального матеріалу, логіки предмета, закономірностей навчального процесу, гносеологічних основ навчання тощо).

Проблема організації навчально-пізнавальної діяльності студентів розглядалася в працях педагогів та методистів А. Алексюка, М. Данилова, І. Лернера, М. Махмутова, В. Онищука, В. Паламарчук, О. Савченко, Г. Щукіної, Т. Шамової та багатьох інших науковців.

Педагогами та методистами встановлено, що до основних завдань організації навчально-пізнавальної діяльності слід віднести: формування у студентів усвідомлення суспільної ролі знань, розвиток їхніх пізнавальних інтересів та здібностей, виявлення потреби в глибокому оволодінні знаннями, навчання емоційного набуття знань, виховання у студентів позитивних мотивів навчальної діяльності, відповідального ставлення до навчання, розвиток індивідуальних здібностей і талантів, забезпечення умов для самореалізації студентів, усвідомлення важливості й особливостей загальнолюдських і культурно-

національних цінностей, оволодіння основами наукової організації розумової праці, культурою наукової роботи тощо.

Ураховуючи сказане, у процесі діяльності викладачам слід пам'ятати про структуру навчально-пізнавальної діяльності, її взаємозв'язок з розумовою, репродуктивною, творчою, художньою, практичною, комунікативною та іншими видами діяльності.

Навчання стимулює пізнавальну активність студентів передусім своїм змістом, який по-різному ними засвоюється і впливає на їхній розвиток залежно від методу навчання, що визначає спосіб і характер взаємодії з навчальним матеріалом.

Зміст навчання повинен передбачати:

– розвиток творчого мислення студентів, їх пізнавальної потреби,

– інтересу до пошуку шляхів пізнання,

– допитливості,

– вміння аналізувати,

– узагальнювати,

– вибирати головне,

– самостійно робити висновки,

– спостерігати,

– порівнювати навчальний матеріал, що якнайкраще відображається у процесі формування мовленнєвих умінь та навичок.

Розвиток мовлення особистості є невід'ємною рисою освіченої людини, необхідною умовою її всебічного розвитку й активної участі в суспільному житті. Мовленнєві засоби дають можливість студентам виразити себе, свій внутрішній світ, здійснити різнобічний розвиток, уміння культурно, грамотно виражати свої думки.

До комплексу основних мовленнєвих умінь, сформованих у процесі активізації пізнавальної діяльності, традиційно відносимо: можливість визначати обсяг, зміст, межі твору, підпорядковувати виклад матеріалу головній думці, орієнтуватися в ситуаціях спілкування, збирати та систематизувати матеріал для висловлення,

передбачати його зміст, будувати твори різних типів, вільно висловлювати свої думки, враховувати тип мовленнєвої діяльності, удосконалювати написане, усувати недоліки тощо.

Як бачимо, набуття такого спектру мовленнєвих умінь та навичок неможливе без урахування пізнавальної діяльності, оскільки йдеться не тільки про засвоєння мовного матеріалу, а швидше про формування активної мовленнєвої діяльності.

На заняттях з розвитку мовлення активізація пізнавальної діяльності студентів є невід'ємною частиною комунікативно-діяльнісного підходу. Система роботи над удосконаленням комунікативних умінь повинна будуватися таким чином, щоб викликати у студентів потребу в спілкуванні. З цією метою слід використовувати комунікаційні завдання. Саме вони створюють і підтримують потребу в спілкуванні, формують та вдосконалюють відповідні вміння та навички.

Педагоги та методисти відзначають великі комунікативні можливості ситуацій, у яких спілкування має неформальний, особистісний характер, учасниками якого можуть бути люди в усіх сферах діяльності. Особливо продуктивним видом роботи є використання рольових ігор, зорієнтоване на різні життєві ситуації, в яких активізація пізнавальної діяльності студентів виявляється найбільшою мірою.

Важливу роль також відіграють різні види проблемних завдань:

- наукової творчості (на теоретичних заняттях, під час індивідуального, групового чи фронтального розв'язання проблеми),
- практичної творчості (на лабораторних і практичних заняттях, у роботі гуртків та факультативів),
- художньої творчості (на окремо визначених і позаурочних заняттях).

Наявність теоретичних і пізнавальних завдань сама по собі не створює проблемного навчання. Воно стає таким тоді, коли викладачу вдається надати завданням проблемного характеру. Це відбувається за таких умов:

– завдання потребує роздумів над навчальною проблемою, яка вивчається;

– викликає пізнавальний інтерес у студентів;

– спирається на попередній досвід та знання особистості.

Ефективність засвоєння знань з будь-якого предмета великою мірою визначається рівнем пізнавальної активності студентів у навчальному процесі, а на заняттях з розвитку мовлення у курсі вивчення української мови це відображається найбільшою мірою, так як викладач може відразу побачити готовий результат у вигляді творів чи інших видів висловлювання.

Список використаних джерел:

1. Варзацька Л. Особистісно-зорієнтована модель мовленнєвого розвитку особистості. *Українська мова і література в школі*, 2007, №2. С. 13–18.

2. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема. *Дивослово*, 2006. №5. С. 2–5.

3. Коберник О., Коберник Г. Активізація навчально-пізнавальної діяльності школярів. *Рідна школа*. 1999. №12. С. 55–59.

4. Любашенко О. Навчання української мови як співдіяльність. *Українська мова і література в школі*. 2006. №2. С. 4–8.

5. Паламар Л. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед наук. Київ, 1997. 45 с.

6. Пентилюк М. Уроки розвитку зв'язного мовлення чи комунікативних умінь і навичок. *Дивослово*. 2010. №3. С. 2–5.

7. Родигіна І. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання. Харків : Вид. група «Основа», 2005. 96 с.

8. Шелехова Г. Т. Про систему роботи з розвитку зв'язного мовлення учнів. *Дивослово*. 1994. №1. С. 26–29.

9. Шушара Т. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів. *Рідна школа*. 2003. №2. С. 11–14.